

Waar er over de looi-middelen en -methoden reeds dikke boeken zijn geschreven laat het zich aanzien, dat niet dáárin de geheimen der haaienlêer-fabricage gelegen zijn, zooals de belanghebbenden het willen doen vóórkomen; met meer reden mag worden ondersteld, dat het mechanische en niet het chemische deel van het bereidings-proces de bijzondere eigenaardigheden dezer industrie bevat.

Behalve voor afschaving is het haaien-leder ook vatbaar voor machinale „splinging” in twee lagen. De bovenste laag, die de nerf draagt, leent zich bijzonder voor galanteriewerk. De onderlaag, in wezen overeen komende met het zeemleder, kan weer machinaal geglansd („dressed”) worden en vervolgens tot allerhande lak-leder verwerkt, dat in dit geval zeer taai en sterk is, dank zij de anatomische eigenaardigheid, dat bij de haaien de vezelbundels van het corium een bijna zuiver kruiselingsch verloop hebben.

Het ligt in de menschelijke natuur, den haaien (inclusief de figuurlijke) alles kwaads toe te wenschen; zoodoende zal wel bij geen onzer de gedachte opkomen, deze sluipmoordenaars der zee tegen de industrie in bescherming te nemen, ook al mochten zij tot den laatste toe in gebruiks-artikelen worden omgezet. Maar een andere kwestie is, dat ook de heusche zoogdieren der zee een uitstekend leder kunnen leveren en dat zij, indien bij toeval door haaien-visschers buitgemaakt, ook onherroepelijk in de looikuip verdwijnen. Deze diergroep verdient daarentegen, vooral ook uit een wetenschappelijk oogpunt, onze sympathie en het is dus te hopen, dat de schoenmakers van het haaienlêer zich, gedachtig aan het oude spreekwoord, angstvallig bij hunne leesten zullen houden!

Weltevreden, Maart 1927.

W.C. van HEURN.

IETS OVER DEN JAVAANSCHEN KERKUIL OF BOEROENG SERAK

(*STRIX FLAMMEA L. VAR. JAVANICA SHARPE*)

Eenigen tijd geleden werd ons op een middag een uil te koop aangeboden door een katjong, die volgens zijn zeggen het dier om 11 uur 's morgens uit zijn nest gehaald had, dus toen het hel licht was en de vogel misschien niet zoo best zien kon. Het arme dier zat absoluut stil op den arm van den jongen, die hem alleen bij de pooten vasthield, zelfs zonder dat hij die pooten vastgebonden had, zooals anders zoo gauw gedaan wordt. Het was een prachtexemplaar van een kerkuil en voor de som van twee heele kwartjes wisselde de vogel van eigenaar en zetel en zat hij op mijn arm. Nu konden we hem op ons gemak bewonderen. Het meest valt het grappige, hartvormige gezichtje op, met de ronde oogen in den kring van rechtopstaande veertjes, die wit zijn met een bruinen bovenrand. Die bruine randjes met elkaar vormen den scherp geteekenden hartvormigen omtrek van het gezicht, den „sluier” (zie fig. 1). Door het bezit van dezen sluier onderscheiden de soorten van het geslacht *Strix* en *Phodilus* zich als sluieruilen van de overige uilen.

Het vederkleed zelf van onzen Javaanschen kerkuil is wit met kleine grijze en zwarte vlekjes. De buitengewoon groote vleugels zijn aan de onderzijde nagenoeg zilverwit. Alle veeren voelen fluweelig zacht aan. Het is een genot om het dier te streelen.

Volgens VAN BALEN zegt BOWDLER-SHARPE, dat de kerkuilen van de heele wereld tot één soort: *Strix flammea L.* gerekend mogen worden, terwijl alleen grootte en kleur plaatselijk ietwat verschillen. Zoo is de Javaansche beslist lichter dan de Europeesche. De kleurbeschrijving van BREHM geeft veel roestgeel en bruin voor deelen, die hier zilverwit en grijsachtig zijn.

Wij zetten onzen vogel in een groot leeg hondenhok, waar hij dadelijk naar het donkerste hoekje achterin wegkroop en daar voorloopig doodstil bleef zitten of liever gezegd staan, want hij richtte zich hoog op zijn pooten op en bleef ons zoo met zijn ronde donkere oogen aanstaren. Hij was in dien stand bijna 30 c.M. hoog.

Nu kwam het vraagstuk van zijn voeding aan de orde. De verklaring van den katjong, dat de sinjeur wel rijst en papaja zou eten, lieten we natuurlijk maar voor wat ze was en zetten een schoteltje met stukjes vleesch in het hok in de hoop, dat onze gast daar 's nachts wat van zou eten.

Het was intusschen al duister geworden, maar er kwam geen beweging in het dier. Dat zou echter wel anders worden. Tegen een uur of tien 's avonds begon het! Hij was toen zeker een beetje over de verschillende emoties heen en begon pogingen aan te wenden zijn vrijheid te herkrijgen. Hij begon in het hok rond te vliegen, doch stootte natuurlijk overal tegen de wanden. Het hok stond buiten in het donker, doch door de mazen van het volièrè-gaas van de deur zag hij blijkbaar wat maanlicht en begreep, dat dat de weg tot de vrijheid was. Telkens en telkens vloog hij tegen het gaas op, klemde zich met zijn klauwen daaraan vast. We stonden verdekt opgesteld te kijken en zagen nu telkens den sneeuwvitten onderkant van zijn vleugels. Eindelijk hebben we het gaas maar afgedekt met een donkeren doek en voor de rest van den nacht bleef het stil in het hok.

Den volgenden dag bleek, dat de uil de stukjes vleesch niet had willen eten. Ofschoon ik niet van plan was hem voorgoed in gevangenschap te houden, wou ik hem toch wel een paar dagen in zijn doen en laten opnemen, alvorens hem de vrijheid ter hergeven. Dus moest voor voedselopname gezorgd worden. Aanmoedigend was het niet, dat Dr. KONINGSBERGER in zijn „Vogels van Java” schrijft, dat een door hem in gevangenschap gehouden kerkuil halsstarrig alle voedsel weigerde en na eenige dagen den hongerdood stierf. Fooitjes uitgelooft voor het aanbrengen van een paar levende kikkers hadden geen resultaat. In den bar drogen tijd, dien we hadden, waren blijkbaar kikkers een onbereikbaar ideaal. Stukjes rauw vleesch, op een lidi heen en weer bewogen, werden genegeerd. Ten einde raad besloot ik mijnheer te voeren en dat ging prachtig. De huisjongen hield het dier op zijn schoot, ik drukte den aan de punt gebogen snavel open en duwde kleine stukjes rauw vleesch in den bek, een scheutje melk na (wel een rare drank voor een roofvogel!) en meneer slikte het zaakje naar binnen (zie fig. 2). Het ging heel eenvoudig, overdag is het dier volkomen lijdzaam, alléén klemt het zich vast met zijn klauwen en als men niet oppast, kost het je wel een flinken krab of een winkelhaak in je kleeren.

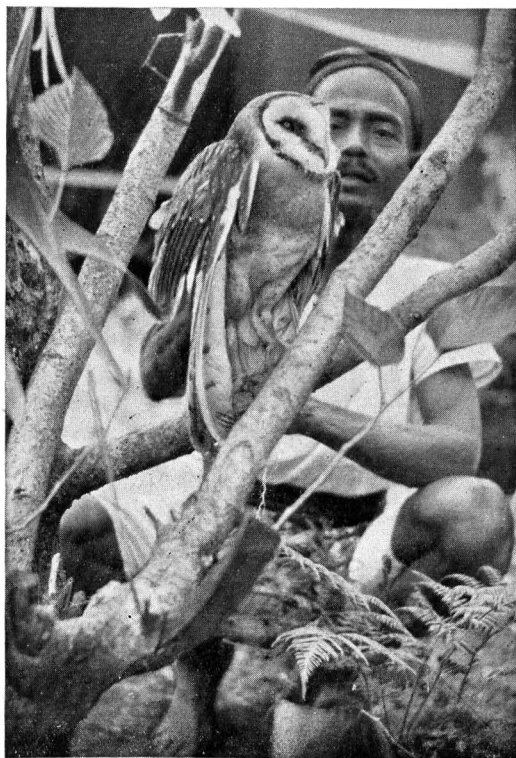

Fig. 1. *Strix flammea* L. var. *javanica* SHARPE, de Javaansche kerkuil.

Nu werd de vogel ook overdag iets meer beweeglijk, hij begon te wennen blijkbaar. Als iemand voor het hok kwam staan, begon hij heen en weer te wiegen in zijn heupen. De pooten bleven daarbij geheel gestrekt en vlak tegen elkaar aan. Dan begon hij ook al gauw het bovenlijf op en neer te bewegen en met de vleugels te klappen het geheel was een allerzotste vertooning, daar het dier pal op hetzelfde plekje bleef staan bij al deze strijkages en dansbewegingen van het lichaam. Nu liet hij ook telkens een eigenaardig geluidje hooren: een korte, harde tik; ik kon niet nagaan of dit geluid alleen tot stand komt door het dichtslaan van den snavel, of dat ook de tong er

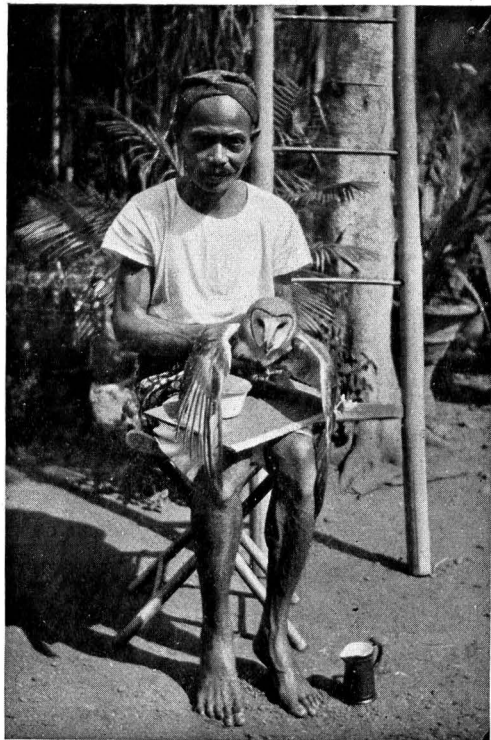

Fig. 2. Voeding van den gevangen kerkuil

avond den roep van een kerkuil gehoord.

In aansluiting aan deze uilengeschiedenis nog even een andere, waarover ik nog een aantekening heb van December 1925.

Op een morgen omstreeks 11 uur hoorde ik een angstig gepiep en veel lawaai van klapperende vleugels in een kanari-boom op het achtererf van ons huis en nog meer lawaai van de toeloopende bedienden. Ik rende er ook heen en juist viel een fladderend voorwerp uit den boom, terwijl in den kanari-boom nog een scherp gekrijsch weerklonk en er meteen een grootere vogel, een kiekendief, oeloeng-oeloeng of eigenlijk zeearend, uit wegvloog. Het fladderende voorwerp bleek een ooruil te wezen, tjelepoek, *Scops lempiji*. Blijkbaar was het dier door den oeloeng-oeloeng uit zijn nest weggesleept, maar daar de prooi misschien wel wat groot was, was de arend naar den kanari-boom gevlogen, misschien wel om hem daar op te peuzelen, in plaats van hem eerst naar zijn

een rol bij speelt. Den schreeuw, dien de vrije vogel 's nachts doet weerklinken, hoorde ik echter nooit. Den vijfden morgen werd hij gekiekt en 's avonds zou ik hem laten wegvliegen. Alsof hij echter de eer aan zich wou houden om zelf zijn vrijheid te heroveren, 's middags bij het voeren brak hij opeens los en vloog weg. Een prachtgezicht hem die groote vleugels opeens zoo wijd te zien uitslaan en statig en geruischloos weg te zien vliegen! Nu bleek ook, dat hij bij daglicht (het was nog geen vijf uur) toch wel goed zien kan, want hij vloog regelrecht naar een groote waringin-boom op ongeveer 100 M. afstand. Dat gaf daar een heele consternatie onder de massa koetilians, spechten en andere vogels, die daar huisden! Al staat van den kerkuil ook bekend, dat hij vreedzaam leeft te midden van andere vogels, het bleek ten duidelijkste, dat al die vogels niets gesteld waren op zijn bezoek. Het duurde althans een heelen tijd eer de rust was weergekeerd en al krijschend en piepend de rondvliegende vogels weer terugkeerden naar de waringin, en ik denk zelfs, dat dit pas gebeurde, nadat de uil verder gevlogen was, maar dat heb ik niet gezien. Wel weet ik, dat hij hier niet in de buurt is blijven wonen, want totnogtoe hebben we nog geen enkelen

eigen boom te voeren. De uil had zich echter blijkbaar kunnen loswerken en kwam met een gewonden vleugel naar beneden vallen. Een zacht nest was gauw gemaakt en deze uil at 's nachts wel van de in het hok gebrachte stukjes vleesch. Een kleine week hebben we hem zoo kunnen houden, doch eer zijn vleugel genezen was, vonden we hem op een morgen dood in het hok liggen.

Het eigenaardige van deze geschiedenis vond ik echter dat hier uit blijkt, dat de eene roofvogel een anderen als prooi had uitgezocht.

M. E.-J.

KORTE MEDEDEELINGEN

Indische Processiemaden. — Naar aanleiding van de opgezonden vliegjes en hunne parasieten gekweekt uit de maden van Bandoeng, ontving ik het volgende bericht van Prof. DE MEYERE te Amsterdam:

„Het zijn inderdaad allen *Sciara*'s, op één na allen ♀ ♀. Nu zijn wel een paar *Sciara*-soorten uit Indië bekend, maar er is op deze groep toch nog uiterst weinig aldaar gelet; trouwens ook van de zeer talrijke Europeesche bestaat geen goede monographie, zoodat, op een paar kenbare soorten na, de massa der eenvoudig zwarte soorten niet met voldoende zekerheid is op naam te brengen. Daarom kan ik U ook van deze Indische nog geen naam opgeven. De parasitische Phoride zal ik aan pater Schmitz ter hand stellen, dien ik binnenkort wel op de zomervergadering te Vaals zien zal en die specialist in deze familie is en ook Indische wel bewerken wil. Echte parasieten zijn er onder de *Phoriden* nog niet veel bekende”.

In den oostmoesson zal ik opnieuw trachten materiaal van Tjibodas te verkrijgen, in de hoop dat thans te kunnen kweken om eene beschrijving der soort mogelijk te maken.

S. L.

Tribulus cistoides L. — Toen de Heer BACKER in 1923 in zijn artikelenreeks over duinplanten de met heldergele bloemen prijkende en van krachtig gestekelde vruchten voorziene *Tribulus cistoides* behandelde, was deze plant van Java alleen als invoerling bekend en dat slechts van één plaats nabij Tandjong Priok, waar de plant het in elk geval tot 1925 heeft kunnen uithouden. In het Buitenzorgsch Herbarium wordt nl. een in dat jaar door R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK Jr. ingezameld exemplaar bewaard. In April van dit jaar echter vond Mevr. S. GEERTS-RONNER een exemplaar van de plant op een smal zandig strand, eenige kilometers ten noorden van Banjoewangi gelegen, zoodat wij thans de *Tribulus* gevoegelijk kunnen beschouwen als deel uit te maken van de flora van Java. Wie ziet er nog eens naar uit op het noordelijk deel van Java's oostelijkst kustgedeelte?

Van deze gelegenheid maak ik gebruik om nog een drietal nieuwe vindplaatsen te vermelden. Aan de noordkust van West-Soemba bij Waikelo werd de *Tribulus* gevonden door IBOET, den plantenverzamelaar van het Herbarium, die in 1925 de reis van Dr. DAMMERMAN naar Soemba meemaakte. En in het jaar daarop zond Mevr. A. BOUMAN-HOUTMAN een exemplaar, dat zij gevonden had op een zandig strand bij Djenepono, aan de zuidkust van den westelijken arm van Selébès. En eind April van dit jaar trof de expeditie RENSCH deze plant in groot aantal langs de **Ekas-baai** aan de Zuidkust van Lombok aan. Alle drie vindplaatsen liggen binnen het gebied, dat aangegeven wordt door de reeds in het artikel van den Heer BACKER genoemde, of op slechts geringen afstand daarvan.

J. B.

Nederlandsch-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming. — Op 15 April j.l. werd de algemeene vergadering te Buitenzorg gehouden.

Na voorlezing der notulen van de vorige vergadering werd medegedeeld, dat Z.E. Jhr. Dr. DE GRAEFF het hem aangeboden beschermheerschap der Vereeniging had aanvaard.

Van de diverse ingekomen stukken mogen worden genoemd een bericht van den bekenden vogelkundige, den Heer J.E.G. BARTELS te Pasir Datar, die maatregelen voorstelde om den tegenwoordigen staat van het terrein aldaar te behouden, teneinde er de interessante vogelwereld te beschermen, en voorts brieven van de residenten van Tapiannoeli, Palembang en de Westerafdeeling van Bornéo met inlichtingen omtrent de aanwezigheid van geschikte terreinen ter bescherming van groot wild. In de eerste plaats komt daarvoor een landstreek in Tapiannoeli in aanmerking. Ten slotte een brief van den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel met afschrift van de door het Bestuur uitgevaardigde ordonnantie om den *Varanus komodoensis* te beschermen. Teneinde een indruk van den stand dezer merkwaardige soort te verkrijgen, zal een jaarlijksche opgaaf gevraagd worden van de verstrekte vergunningen en zoo mogelijk van het aantal geschoten exemplaren.